

2.689

సమీక్ష

భారతీయ సాంస్కృతిక పక్షపత్రిక

వ్యవస్థాపక సంపాదకులు : చిట్టాన్ బుయ్యసు సతారామశాస్త్రి.

సంపుటము - 19

రాజమహేంద్రవరము 16-5-96, 1-6-1996

సంచికలు 13, 14

ఈ సంచికలో రచయితలు — వారి రచనలు

- 1 దా॥ చన్నప్రగడజయలక్ష్మి .... వేదాల కోకిల వేదాల
- 2 శ్రీ పి. వి యస్. కె. సోమయాజులు .... మహాభాగవతము—పోతన వ్యక్తిత్వము
- 3 దా॥ అయ్యల సోమయాజుల గోపాలరావు .... సంస్కృత కవులూ — పేర్లు
(క్రిందటి సంచిక తరువాయి)
- 4 శ్రీ పి. వి వి ఎస్ మూర్తి .... జాషువా గద్దెల—ఓశితవి వేదన

1. 16 శేడీలలో ప్రచురింపబడును.

సంవత్సర చందా రూ. 20.00 లు

6 మాసముల చందా రూ. 12.00

విడి ప్రతి రూ. 2.00

* సకాలంలో చందా పంపి సహకరించండి *

పేదలవారి ' దీపావళి ' కి షష్టిపూర్తి కానుక

వేదనల కోకిల వేడుల

డా॥ చన్నాప్రగడ జయలక్ష్మి

గోళమీ కోకిల వేడులలో మూడు విధాలైన వేదనలు ముప్పిరిగొని ఉన్నట్లు గుర్తించగలం. మొదటిది, ఆయన వ్యక్తి గణంగా నిజ జీవితంలో శారీరక, ఆర్థికాది కారణాలవల్ల అనుభవించిన దుష్టర దారుణ వేదన. రెండవది, భావకవిగా వెల్లడించిన కాలానిక ప్రణయ మధుర చారుడేదన. మూడవది, అభ్యుదయ కవిగా ప్రతిష్టించిన, విశ్వ మానవకోటి రక్షణ తున్న అనంత దరంభవేదన. ఈ మూడు వేదనలు ముద్దగట్టిన మూర్తి వేడుల.

ఆధునికాంధ్ర కవిత్వాప్రస్థానాలలో భావ కవిత్వాప్రస్థానం ప్రముఖమైనది. భావకవి అనగానే, నా మనస్సుకు లిగిలే మొదటి పేరు కృష్ణశాస్త్రిదైతే దీనితోపాటే స్ఫురించే మరో పేరు వేడుల సత్యనారాయణశాస్త్రిగారిది.

నిజానికి వేడుల కేవలం భావకవి మాత్రమేకాదు చిన్నతనంలో శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రిగారి శిష్యత్వ ప్రభావంతో సంప్రదాయక కవితలు వ్రాస్తూ, అవధానాలు చేస్తూ వచ్చిన వేడుల, ఆ తర్వాత కృష్ణశాస్త్రి, నందూరి, బసవరాజు మొదలైన భావకవుల సాహచర్యంవల్ల ఇంగ్లీషు పదవులు వదిలిన వాడు కాకపోయినా భావకవిగా మారిపోయాడు. అంతలో ఆగకుండా అభ్యుదయ కవితలు కూడా వ్రాశాడు. ఐనా ఆయనకు లభించిన భావకవి భ్యాతి అభ్యుదయకవి భ్యాతిని కమ్మిపేసింది.

వేడుల బండ్లకొద్దీ కవితలు వ్రాయలేదు. వ్రాసిన కొద్దీ శక్తిమంతంగా వ్రాశాడు. ఆయన వ్రాసిన కవితలన్నీ - ఏవొకొద్దీ మనహాయించి - దీపావళి. ముక్తయూరి అనే రెండు చిన్న సంకలనాల్లో ఇషిడిపోయినవి. అందులోనూ ఆయన కీర్తికి పతాకగా నిల్చింది. ' దీపావళి ' ఒక్కటే. ఆ ఒక్కటే చాలు.

ఆయన కీర్తిని అజరామరం చేసే పసముత్యం. హరింద్రాభిజిత్తోపాద్యాయ లాంటి కవితా రసజ్ఞుడు " దీపావళినాడు వంటి కవితకు గర్విస్తాను. " అన్నాడు

దీపావళి తొలిసారిగా ధాతనామ సంవత్సరంలో ప్రకటితమైంది. తిరిగి ధాత వచ్చింది. ఈ నా వ్యాసం ' దీపావళి ' షష్టిపూర్తి ఉపద.

భావకవిత్వం అంటే ఏమిటి : అనే ప్రశ్నకు పలువురు పలురకాలుగా సమాధానాలు చెప్పారు. మొత్తంమీద ఆత్మాశ్రయత్వం భావకవిత్వానికి ప్రధాన లక్షణం అన్నంతవరకు అందరూ ఏకాభిప్రాయులే అది కవికే గాక పాఠకుడికి కూడా ఆత్మానుభూతిగా భావిస్తుంది. " నాయకస్య కమే శ్రోతుః సమానో అనుభవస్తతః " అన్నట్లు ఈ లక్షణం వేడుల కవిత్వానికి అక్షరళి వర్తిస్తుంది.

' అంతమేలేని ఈ యగాధాంధకార
ఘోర పాతాళ కుహరాన దారిలేక
దారుణార్తరవప్రతిధ్వనులు వినుచు
కొట్టుకొనుచుంటి బలియగుకురువోలే ' (నిష్క్రూతి)

నేటి సంక్షిభిత సమాజంలో మనలో ప్రతి ఒక్కరిముఖలా బలి పశువులాగ గల గల కొట్టుకొంటున్న వాళ్ళమే. కనుక ఈ భావం, ఈ అనుభూతి కవికి ఎంతో, మనకి కూడా అంతగానే స్వకీయమే. ఐతే ఒక చిన్నతేడా నేటి సాధారణ పౌరుడి జీవితంలోని అసంతృప్తికీ, దానికి మూలమైనరాజకీయ సామాజిక, ఔద్యోగికాది సమస్త విధ శోషణలకూ తల్లివేరు అర్థిక రంగం అనే స్పృహ అధికంగాఉన్నది భావకవిని కూడు, గుడ్డ, గూడు లాంటి జ్ఞానక సమస్యలు సమీపించనైనా లేవు. అందు వీటికి అతీతుడు. అతడి గంధర్వరొకంలో ప్రేమ, ప్రణయం తప్ప వేరే సమస్యలే ఉండవు. అతడి బాధలు, వేదనలు అన్నీ ప్రణయ సంబంధలే.

' ప్రేమకంటే ఎక్కువేముందిరా, ఎల్ల
(తరువాయి 11వ పేజీలో)

స మా లో చ న్న

* జాతీయ సాంస్కృతిక పక్ష పత్రిక *

63
7-6-96

వ్యవస్థాపక సంపాదకులు : వి ద్వాన్ బు లు సు సీ తా రా మ శా స్త్రి

Retired Telugu Lecturer, V. T. J. College, Rajahmundry.

మహాభాగవతము - పోతన వ్యక్తిత్వము

— పి. వి. యస్. కె. సోమయాజులు

శ్రీమద్భాగవతము భారతీయమునకు పారంపర్యముగా సంప్రదించిన 'ఆమృత భాండము' భక్తి పోతన ధర్మమానిని మహాభాగవత రూపములో ఆ 'ఆమృతభాండము' పై ఆంధ్రులకు స్వర్ణము సంప్రాప్తమైనది. భాగవతము భక్తి ప్రధానమైన గ్రంథము. ఆంధ్రుల ఆభ్యుదయమున నది భక్తి విన్నపమైన పోతనగారి చేతిబిరుదు సంపాదించినది. సహజముగా సాధారణమగుచే నది భక్తి భావ పరి పుష్పములైన పుష్పములకు నిజభక్తిని గూడ జలజేపి వాని నత్యంత మనోహరములుగా చిత్రించినవాడు ఆ భక్తి భావముల కన్నిటికిని భాగవతమున సుందరములు కనిపించును.

'ఒనర న్నన్నయ తిక్కనాది కవురీయుర్విం బురాణావళుల్ దెనుగుం జేయుచు మత్పురాకృత కుభాటిర్యంబు దానెట్టిదో దెనుగుం జేయరు మున్ను భాగవతముం దీనిం దెంగించి నా జననంబున్ సఫలంబుజేసెద బువర్ణనమ్మంబు లేకుండగన్'

పోతన పుణ్యఫలము వలన ఆంధ్రీకరణ తలంపు గలిగినదనుటకన్న ఆంధ్రుల పుణ్యఫలము వలన భాగవతాంధ్రీకరణ పోతనగారి వలన జరిగినదనుట యుక్తము

మొత్తటి కామనతో శ్రీమద్భాగవతాంధ్రీకరణ గావించినట్లు అయినవానిని ఈ క్రింది పద్యము ధ్రువీకరించుచున్నది

'శ్రీ కైవల్య పదంబు జేచుటకునై చింతించెదన్ లోక్ రక్షై కాంక్షకు భక్తపాలన కళాసం రంభకున్ దాన వో గ్రేకోనంభకు గేళిలోల విలపద్మగ్ధుల సంభూతనా నాకంజాత భవాండ కుంభకు మహానందాంగనా దీంభకున్'

ఆంధ్ర మహా భాగవతము ద్వారా మహాకవి పోతన యొక్క ఉన్నత వ్యక్తిత్వము, నిర్మల భక్తి రత్నము, సరాడంబరత, ఐహిక భోగములపట్ల ఆనాసక్తి మొ॥ ఉత్తమ గుణగణములు తెలియబడుచున్నవి. ఇట్టి ఉన్నతాదర్శములు ఉత్తమ వ్యక్తిత్వ లక్షణములు గలిగినట్టి కవులు చాలా ఆరుదుగా నుందురు.

అందుచే పోతన సర్వులకు అదర్శప్రాయుడు రాజుల నాశ్రయించి భోగభాగ్యముల ననుభవించుటకు ఎక్కువగా ప్రయత్నిండు ఆనాటి కాలములో మోహదృగ్విజ్ఞులకు లొంగక తన ప్రత్యేకతను పోతన నిలచెట్టుకొనెను.

'బాలరసాల సాల నవ పల్లవ కోమల కావ్యకన్యకన్ కూలలికిచ్చియ పృథువు కూడు భుజించుట కంటె సత్కవుల్ హరిజురైన నేమి గహనాంతరసేమల గంధమూలకే ద్దాళికురైన నేమి నిజదాన మతోదర పోషణార్హమై'

మరియు “ ఇచ్చు నుజ్జేకారావమ్మల ” అను పద్యములో ఇచ్చు చెప్పిన విషయము ప్రకారము కావ్యకన్యకను రాజుల కంకి మిచ్చి రాజుల సొమ్ములను గ్రహించుట యందుగల వైముఖ్యమును, అది నరక యాతనావహమగునను భావము వ్యక్తము చేయుచున్నది.

“ కాటుక కంటిసీరు ” అను పద్యము ద్వారా కావ్య మును రాజులకు అంకితము చేయుటనగా సరస్వతి నమ్ముటయే యనియు, అది అమెకు అప్రియమనియు, ఎట్టి పరిస్థితులలోను మానవాంకితము చేయుటకు పోతన ఇచ్చిగింపడనియు తెలియుచున్నది.

భక్త పోతన - ఉత్తమ వ్యక్తిత్వము :-

పోతన భాగవతాంధికరణ సందర్భములో తన ఆభిమత విషయమును బ్రధానేతివృత్తముతో జోడించి, విషయపాత్రల ద్వారా ఆయన విరికించిన భావములు పోతన జీవితాదర్శములను, ఉత్తమ వ్యక్తిత్వమును పాఠకులకు అద్దము పెట్టినట్లు చూపుచున్నవి.

ఆత్మగౌరవము :-

పోతన పరధనాధికములకు ఆశపడదనియు, గొప్ప ఆత్మగౌరవము పరిష్కమైన వ్యక్తిత్వము కలవాడనియు ఈ క్రింది పద్యము వలన తెలియుచున్నది. ఇట్టి సందర్భములలో పోతన చెప్పిన పద్యములు చాల వరకు అమూలకములు.

తండ్రి పెడలో మౌతసర్పమును వై చిన పరీక్షిత్తు దుండగీడు తనమునకు వగచుచున్న శృంగిమాటలు.

‘ పోము హిరణ్యదానముల బుచ్చుకొనంగ ధనంబు లేమియుం
దేము నవంపనఁబులుగ దీవన లిచ్చుచు వేరరింపగా
రాము పనంబులం గృహ విరాములపై నివసంప జెల్లరే
పామును వైతగా దగనె బ్రహ్మముపీండు
భుజార్థశంబునన్ ’ 1.470

పోతన శృంగి ముఖమున ‘ ఆత్మాభిమానము ’ అనేడు తన ఆదర్శమునే ప్రకటించినాడని భావించవచ్చును.

భక్తితత్త్వము :- పోతన మహా కవియే గాక మహా భక్తుడు. అందుచేతనే భాగవతము భక్తిరస ప్రధానమైన గ్రంథముగా, ఆ భక్తులకు అత్యంత ప్రీతిపాత్రమైన గ్రంథముగా రూపొందినది. ముఖ్యముగా విష్ణుభక్తి పిష్యమైన పూజ పోతన భక్తి వెల్లి విరియును.

ప్రహ్లాద చరిత్రలో ప్రహ్లాదునిచే చెప్పించిన అనేక పద్యములు అమూలకములు. భక్తిపోతన భక్తి వివళుడై చెప్పిన పద్యము.

‘ అందేందూదియ ముల్ మహాబలిరశంభరావముల్ మూకస
ద్గ్రుధా ద్యాపనముల్ సజ్జంసక వదూరాండల్ కృతఘ్నావలీ
బంధుచ్యంబులు భస్మహవ్యములు ఇబ్బ ద్రవ్యముల్ క్రోడన
ద్గ్రంధంబుల్ హరిభక్తి పర్జితల రిక్తవ్యర్థ
సంసారమున్ ’ 7.168

ఇట్టివి అనేకములు చెప్పవచ్చును.

‘ నగుమొగమున్ సుమధ్యమును నల్లని దేహము లచ్చికాట ప
ట్టగు నుడిమున్ మహాభాజము లంచుకుండిల కిర్ణమున్ మదే
భగతియు నీలవేణియు గృపారసదృష్టియుగల్గ వెన్ను డి
మ్మగ బొడ సూపు గాత గను మూసిన యప్పుడు
విచ్చునప్పుడున్ ’ 8.732

ఈ పద్యగత విషయము పోతన కిష్టమైన స్వరంత్ర్య విషయము యథాలాభ సంతృప్తి, ఐహిక భోగ విముఖత :-

బలి చక్రవర్తికి సమాధానముగా వామనుడు చెప్పిన మాటల ద్వారా పోతన తన కిష్టమైన ఆధిపత్యములను వ్యక్తము చేసినాడు.

‘ గొడుగో జన్నిదమో కమండులవో నాకు న్ముండిమో దండమో
వడుగే నెక్కడ భూమి యెక్కడ కరు ల్వాఘాటలక్వంబు లె’

క్కడ నిత్యోచిత కర్మమేక్కడ మనాకాంక్షామితంబైన మూ
డిడుగుల్ మేలయ ప్రాయ కిచ్చుటలా బ్రహ్మాండంబు
నాపాలికిన్ '

' వ్యాప్తి (బొందక వగవక
ప్రాప్తి (బగు లేకమైనది వేలనుచున్
దృష్టి (జెందని మనుజుడు
సప్త ద్వీపములనయిన జక్కంబడునే '

పై పద్యముల వలన మానవునకు 'సంతృప్తి' అను
నది సుఖ సంతోషములకు మూలమను నీతిని పోన తెలియ
జేసినాడు మరియు "ఆశాశమువాగడున్నిడువు" "నంతు
ప్తుడే మూడు జగముల బూజుకడు." మొ॥ పద్యముల వలన
ఆశకు అంతమనునది లేవనియు, మానవునకు సంతోషమును
నది ప్రధానమనియు తెలియుచున్నది. ముఖ్యము ఇదే సందర్భ
ములో చెప్పిన " నీవు రాజువనుచు నిఖిలంబు నడుగుట తగవు
కాదు" అను పాదము వలన కూడ పోతన ఆదర్శము
వ్యక్తమగును.

' ఫల రసాదులు గురియ వే పాదపములు
సాధు జనుల నుండవే నకల నదులు
పొంగి ఢిక్షంబు వెట్టరే పుణ్య సతులు
ధనమాదాంధుల కొలు వేల తాపసులకు '

ఈ పద్యము వలన పోతనకు ధనమధాంధుల కొలుపు
కాశ్చ్యము కాదని తెలియును

' . లికి బొందిక నిజమున బరగు కంటె
మానధనులకు భద్రంబు మఱియుగలదె "

' కా రేరాజులు రాజ్యముల్ గలుగవే గర్వోన్నతిం బొందరే
వారేరు పిరి మూట గట్టుకొని పోవంజాలిరే భూమిపై
బెరై సంగలదే శిబి ప్రముఖులం బ్రీతిన్ యశఃకామురై
యారే కోర్కులు వారలన్ మఱిచిరే యక్కాలమున్ భర్గవా '

ఇందలి భావము వలన పోతనకు ఐహిక భోగముల
పట్లగల విరక్తిని, యశశ్శరీరమునందు గల ఆసక్తిని
తెలియబడుచున్నది.

"గృహీత ఇవ కేశేషు మృత్యునా భక్తిమాచరేత్" అను
హితోపదేశ సూక్తి ప్రకారము ధర్మాచరణయందు, కీర్తి సం
పాదన యందు ఈ కివికి అభిలాష ఎక్కువని తెలియుచున్నది.
ఆది తప్పకుండుట :- తానెన్ని విష్ణుములకు గురియైనను ఆది
తప్పకుండుటయను తనయాధర్శమును ఒక సందర్భములో
పోతన ఇట్లు చెప్పినాడు. శ్రీరామచంద్రుని భక్తుడైన పోతనకు
ఆట్టి యాదర్శములు ఉండుటలో అతిశయోక్తి లేదు.

"బ్రతుక వచ్చుగాక బహుబంధనములైన
వచ్చుగాక లేమి పచ్చుగాక
జీవనములైన జెడుగాక పడుగాక
మాట దిరుగలేరు మానధనులా"

ఈ పద్యము పోతన సత్య సందేశను చాటుచున్నది.
మరియు బలి గుణగణములను వర్ణించుచూ చెప్పిన సందర్భ
ములో సత్య పదవీ ప్రమాణ తత్పరుండును, వితరణ కుతూ
హల స్వర్గుండును, విమల యశస్కుండును..... అని
చెప్పిన విశేషములన్నియు పోతనకు సమన్వయించుచున్నవి.
హరిభక్తులతో మైత్రి :- శ్రీహరి పాదసేవయు, హరిభక్తు
లతో మైత్రియు, భూతదయయు పోతనకు అత్యంత
ప్రితి పాత్రములు.

"నీ పాద కమల సేవయు
నీ పాదాభక్తులతోడి నెయ్యమును నిశాం
తాపార భూతదయ యును
దాపన మందార నాకు దయసేయగదే"

"మన సారధి మన నచిపుడు; మన వియ్యము మనసఖుండు
మన బాంధవుడున్
మన విభాడు గురుడు దేవర; మనలను విడనాడి చనియె
మనుజాధీశ"

కామన :- “చుట్టాలు దొంగలు సుతులు ముణస్థులు
కాంతలు సంసార కారణములు
ధనము లస్థిరములు దను వతి చలితంబు”

ఈ పద్యములోని విషయము వలన జీవితశ్రేయమును
కోరు మానవుడు “సర్వదాన కరుణాధర్మాది నిర్ముక్తుడు”
కారాదని సందేశము తెలియుచున్నది. దీని వలన మోక్ష ప్రాప్తి
యందు గల ఈ కవి అధినివేశము తెలియును. “అన్నమురేడు
కొన్ని మధురాంబువులున్నవి.... అను పద్యము వలన : 1. ఊ
కు మును, జలదానాదులకు వీరు వారను భేదము లేకుండ
టయు స్పష్టము.

వివిధ సందర్భములలో చెప్పిన అధిప్రాయములనుబట్టి
“తైవల్య పద వాంఛ” పోరన ధ్యేయమని తెలియును

శివ కేశవులకు భేదము చూపకుండుట :-

పోరన మరమునందువ కేశవులకు భేదము లేదు.

“వేతులారంగ శివుని పూజింపడేని

నోరునొవ్వంగ హరి కీర్తినుడువ దేని”

ఇత్యాది పద్యముల వలన, మరియు “వీరభద్ర విజ
యము” లోని పట్టినల వలనను శివ కేశవుల పట్ల ఇరవీ
సమానమైన భక్తి యుండినట్లు తెలియుచున్నది.

నిరాదంబరత :-

“కమనీయ భూమి భాగములు లేకున్నవే, పడియుండుటకు

చూచి పలుకు లేల;

సహజంబులగు కరాంజులు లేకున్నవే భోజన భాజన

పుంజమేల :

పల్కలాజిన కుళాపకులు లేకున్నవే, ప్రాసాదసౌధాది

పటలమేల :

ఈ పద్యము నందు చెప్పిన విషయము వలన పోరన
నిరాదంబరత్వము తెలియుచున్నది. ఇట్టి నిరాదంబరతను నిత్య
జీవితములో ఆచరణ పెట్టినవాడు పోరన.

నమ్రత :- “భాగవతము, తెలిసి పలుకుట చిర్రంబు;

శూలిరైన దమ్మి చూలికైన

విబుధ జనుల వలన విన్నంత గిన్నంత

తెలియ పచ్చినంత దేట పటతు”

మఱియు “పలికెడిది భాగవతముట” అను పద్యము
వలన కూడ పోతన నమ్రత తెలియుచున్నది “తెలియ పచ్చి
నంత దేట పటతు” అనుట అతని వినయ సంపదకు గీటుగాయి.

పైన తెలియజేసినవి పోతన వ్యక్తిత్వము, ఉన్నతాద
ర్శములకు సంబంధించిన కొన్ని ఉదాహరణలు మాత్రమే.
మహా భాగవత కర్తయైన పోతన జీవితము ధన్యము. పోతన
జీవితము సర్వులకు మార్గ దర్శకము. ఆదర్శప్రాయము

పి. వి. ఎస్. రె. సోమయాజులు

సాం. సం. గురుకుల జూనియర్ కళాశాల

ఆరుగొలను

తాడేల్లి గూడెం మండలం

వయస్య ప్రతిపాడు

పశ్చిమ గోదావరి జిల్లా - 534 152

~~~~~

సంస్కృత కవులూ - పేర్లు

—డా॥ అయ్యల సోమయాజుల గోపాలరాజు

(క్రిందవ సంఘిక తరువాయి)

~~~~~

కాశిదాసు తనకు పూర్వులలో ప్రసిద్ధులైన వారిని
పేర్కొనడం జరిగింది. వారిలో భాసుడున్నాడు. ప్రతిమాది
నాటకాలు పదమూడు. భాస నాటకచక్రంగా భాస విరచితా
లున్నాయి. భాసుడన్నది కూడా అసలుపేరు కాదంటాడు. మేఘ
సందేశము కంటే సందేశ కావ్యాలకు ప్రేరణ కారణమైన
“ఘటకర్పర” కావ్య నిర్మాతగా పేర్కొంచిన ఘటకర్పరుడే
భాసుడన్న వాదం. సంస్కృత సాహిత్యచరిత్ర విమర్శకులలో
వుంది 1828లో జర్మనీ దేశంలో మొదట ప్రచురించబడిన
ఘటకర్పర కావ్యాన్ని 1958లో డా॥ జతీంద్ర చిమక్ చౌదరి

సంపాదకత్వంలో ' సంస్కృత దూత కావ్య సంగ్రహ ' సీరీస్ లో పీఠికతో ప్రచురింపబడింది. ఘటకర్పరుడనే కవి విక్రమాదిత్యుని ఆస్థానంలోని నవరత్నాల్లో ఒకడుగా కీర్తింపబడ్డాడు. ఈ ఘటకర్పరుడే భాసుడన్న వాదం ఒకటివుంది.

“ ఎవరైతే యమక ప్రయోగంలో తనను మెంచుతారో వారికి నేను ఘటకర్పరంతో నీళ్ళు మోస్తాను ” అన్నట్లుగా

‘ భావానురక్త వనితా సురతై ; శపేయమ్
అలంభ్యచాంబు కృషితః కరకోశపేయమ్
జీమేయ మన కవినా యమకై ; వరేణ
తస్మై వహేయ ముదకం ఘటకర్పరేణ ”

అనే శ్లోకాన్నిబట్టి ఈ పేరు ఏర్పడిందంటారు. హేమచంద్రుని కావ్యానుశాసనంలో “ భాసుడే ప్రతిజ్ఞా వరంచేత ఘటకర్పరంతో నీళ్ళు మోయడం వల్ల అతని కులం కూడా నీళ్ళు మోపే కులం కాబట్టి అతణ్ణి పరిహాసం చేపేంచుకే ఘటకర్పరుడని పిలువబడసాగేడు ఘటకర్పరుడన్న పేరు భాసునికి ఉపనామంగా ఏర్పడి అ పేరుతోనే అతడు ప్రసిద్ధుడయ్యాడు. ” అనే అర్థం వచ్చే ఎక్కులున్నట్లు సంస్కృత సాహిత్య చరిత్రలో దా॥ ముదిగంటి గోపాలరావు, సుజాతారెడ్డిగార్లు పేర్కొన్నారు. కాళిదాసుకీ ఘటకర్పరునికీ కవిత్వ వైరం వుండేదని కొందరంటే ప్రసిద్ధ అలంకారికుడు అభినవగుప్తుడు ఘటకర్పర కావ్యాన్ని కాళిదాస కావ్యంగానే భావించడం జరిగింది.

— నాటకేషు శకుంతలా అని శాకుంతలం కీర్తింపబడితే —

ఉత్తరే రామ చరితే భవభూతిర్వి శష్యతే అని ఉత్తర రామ చరితే నాటకం ప్రఖ్యాతి గాంచింది. ఈ నాటకకర్త ‘భవభూతి’ ఈ పేరే సాహిత్యరంగంలో అంతటా వ్యవహారంలో వుంది. కానీ అసలు పేరు శ్రీకంఠుడు. కొందరు భవభూతే అసలు పేరనీ శ్రీకంఠుడు బిరుద నామమంటారు. కానీ అది సరికాదు తండ్రి పేరు నీలకంఠుడు కాబట్టి తనయుని పేరు ఆ సంప్రదాయంలో శ్రీకంఠుడే అన్నారు.

‘ తపస్వీ కాంగితోఽవస్థామితి స్మేరాకనావివ ।
గిరిజామాన్తనౌవందే భవభూతి పితాననౌ ॥

అని అతని శృంగార రసమయ శ్లోక చమత్కారాన్నిబట్టి సాంబా పునాతు భవభూతి పవిత్రమూర్తి! అన్న పదప్రయోగ వైశిష్ట్యాన్ని బట్టి భవభూతి పేరు ఏర్పడినట్లు మహావీర చరిత వ్యాఖ్యాత వీరరాఘవుని వివరణం. మాలతీ మాధవంలో కూడా నామ్నా శ్రీకంఠః ప్రసిద్ధమా భవభూతి. అని జగద్గురుడు పేర్కొంటే - “ భవభూతిరితి వ్యవహారే తస్మైవ నామాంత రమ్ ” అని త్రిపురారి అంటాడు. ఇలా అందరూ శ్రీకంఠుడే అసలు పేరు. భవభూతి బిరుద నామం అని పేర్కొన్నారు. ఇలా భవభూతి ప్రసిద్ధుడయ్యాడు.

‘ భారవేరర్థ గౌరవమ్ ’ అని ప్రసిద్ధి గాంచిన ‘ కిరాతా ర్జునీయ ’ కావ్యకర్త భారవి అసలు పేరు దామోదరుడని సంస్కృత సాహిత్య చరిత్రలు పేర్కొన్నాయి. (భారవేరేవ నామాంతరం దామోదర్ ఇతి) అంతేకాదు భారవినే అతపత్ర భారవి అనికూడ పేర్కొనడం జరిగింది. కాళిదాసు దీపికా భావనలా - భారవి.

‘ ఉత్పల్లస్థలనః సీవనాద ముష్మాదుద్ధాతః సరసిజ సంభవః
పరాగః
వాత్యాఙ్గిర్యుతి వివర్తితః సమంతాదాధత్త కనకమయాతపత్ర
లక్ష్మమ్ ’

(స్తలవళినులసుంచి లేచిన సరాగం గాలిచేత ఎగురకొట్టబడి ఆకాశంలో మండలాకారంగా వ్యాపించి - సువర్ణసూత్ర నిర్మిత మైన అతపత్ర శోభను అనుకరిస్తుంది.) అన్న శ్లోకంలోని అతపత్ర భావన రమణీయంగా వుండడంతో సహృదయులు భారవిని అతపత్ర భారవిగా సంభాసించేరు.

దండి - భారవియొక్క మనుమడై న వీరదత్తుని కుమారుడంటారు. ‘ దండి ’ అన్నది కూడా అసలు పేరుకాదంటారు.

‘ దండినౌపి వాస్తవికం నామ ’ నజ్జాయతే యథా భవభూతేః మాఘస్య చనామవిషమే క్రూయతే తథా ; బ్రహ్మాండ దృశ్యదండః ఇత్యాది దశకుమార చరిత మంగళాచరణస్తందం ప్రయోగేజి దండి నామ్నా అయఃఖ్యాతః ’ అంటారు సం

స్కృత సాహిత్యేతిహాస రచయిత ఆచార్య రామచంద్ర మిత్రా పండితులు.

కాళిదాసుని దీపశిఖ - భారవిని ఆతపత్ర భారవి అనేవారి కవిరసబట్టి అన్నట్లే మాఘకవినికూడా ఘంటామాఘడన్నాడు.

‘ఉదయతి వితతోర్వ్యశ్చిక్షే
అహిచురుచే హితధామ్నియాతిచాస్తకు ।
వహతి గిరిరమం వెలంచిఘంటా
ద్వయ పరివారిత వారణేంద్ర రీలామ్॥’

“పొడవైన ఉర్వముఖాలైన కిరణాలు అనే త్రాళ్ళు గల ఉదయించే సూర్యుడు అస్తమించే చంద్రుడు గల రై నరక పుష్ప తం క్రిందికి వేలాడే రెండు ఘంటల చేత అలంకరింప బడిన వినుగువలె గోళ్ళిల్లతోంది.” ఇది మాఘణ్ణి ఘంటామాఘణ్ణి చేసింది.

కవిగా, ప్రజాకవిగా, నాటకకర్తగా, ఆలంకారికునిగా ప్రసిద్ధిగాంచిన క్షేమేంద్రునికి ‘వ్యాసనాసు’ అనే నామాంతరం వుండి కానీ క్షేమేంద్రునిగా లోక ప్రసిద్ధి.

యాదవాభ్యుదయమనే మహాకావ్యాన్ని సంకల్పసూర్యోదయమనే నాటకాన్ని, హంస సందేశ లఘుకావ్యాన్ని, పాండవాస్వప్నం వంటి ముక్తకాన్ని ఇలా సంస్కృతంలో తమిళంలో సుమారు 125 కి పైగా గ్రంథాలు రచించిన మహాదాట్టికికాదు మహా పండితుడు, మహా వ్యాఖ్యాత, మహా కవిగా ప్రఖ్యాతి గాంచిన వేదాంత దేశకుల అసలు పేరు వేంకటనాథుడు.

ప్రపంచ సంస్కృత నాటకవాఙ్మయంలో సామాన్య (వళ్య) నాయకగా నేటి కన్యాకుల్కానికి మార్గదర్శకమం చెప్పబడే మృచ్ఛకతిక నాటకాన్ని రచించిన ‘శూద్రకుడు’ శూద్రగణానికి చెందినవాడు కాబట్టి ఆ పేరుతో వ్యవహరింప బడ్డాడు కానీ అది అసలు పేరు కాదంటారు.

ఇక ఆర్థశాస్త్ర నిర్మాతగా ప్రసిద్ధి గాంచిన కౌటిల్యుని అసలు పేరు వెరే వుందంటారు. చంద్రగుప్త మౌర్యుని ఆచా

ర్యునిగా మంత్రిగా కౌటిల్యునికి ప్రసిద్ధి కుటిల పీఠిలో ప్రవీణుడు కాబట్టి కౌటిల్యుడన్న నామం ఏర్పడిందంటారు ఋగ్వేదంలోని ‘కుటిలార్హతస్యం లాత్తిగహీతి ఇతికాటిలః’ అనే అర్థాన్ని బట్టి కుటుంబ పోషణార్థం 4న సంక్రమం చేసేవారు. ‘కౌటిల్య’ శబ్దం కౌటిల్యగా మారిందంటారు నాటి షాన్వజుర్లో కుటిలడనేవాడు ప్రసిద్ధుడు కాబట్టి వారి వంశయులకు ‘కౌటిల్య’ నామం ఏర్పడిందని ఒక ఐతీహ్యం చూడికామండ కావీలు అర్థశాస్త్ర రచయిత విష్ణుగుప్తుని పేర్కొన్నారు తండ్రిపేరు చాణక్యుడు కాబట్టి చాణక్యుడు అనే పేరు వచ్చింది. అసలు పేరు ‘విష్ణుగుప్తశర్మ’ అంటారు మరికొందరు. ఇటీవల టి.వి. సీరియల్లోను విష్ణుగుప్తుడనే పేర్కొనడం జరిగింది చాణక్యుణ్ణు చౌర పంచావికర్త చౌర సునిదరించి విక్రమాల కడవవరిత్ర వ్రాసిన బిల్లుబుడు బుక్కరే అంటారు కొందరు, కాదంటారు కొందరు.

చివరిగా శంకరభగత్పాదుల్ని సంస్కృద్భాష. వారి నామం సంగతి సరేసరి అది సంప్రదాయం అలావుంచండి శంకరభగత్పాదులవారి శిష్యులలో ప్రవాసులు నలుగురు ఈ నలుగురే భగవత్పాద స్థాపిత చతుర్విధామహిమలో అభిషేకులు వారేయై విడిత్రంగా ఏర్పడినవే

పూరీశగన్నాథ పితాధిపతి పద్మపాదులు. ఇంకొక తొలి నామం పిష్టుశర్మ. సన్మసిం చేక సనందినుడయ్యాడు. అర్జున వరకు పేరు మారిడం నేటిక సంప్రదాయమే కానీ పద్మపాదులు కాషడంలో ఒక పై చిత్రపుంది. గురుపుగారి పిలుపుతో గంగా నదిపై నడచిరావటంతో అరడు అడుగు వేసినచోట ఒక పద్మం ఏర్పడడంతో పద్మపాదునిగా ప్రసిద్ధి గాంచేరు.

శృంగేరి పితాధిపతులు సురేశ్వరాచార్యులు. వీరి పూర్వ నామం మందన మిత్రుడని ప్రతీతి.

ద్వారకా పితాధిపతులు హస్తామలకాచార్యులు. తొలిత ప్రభావరథనే విప్రకుమారుడు. పుట్టకతో మూగ. ముందబుద్ధి. శంకరుల కృపచే ప్రతిభావంతుడై గళంవిప్పి శ్లోకాలు ఆనర్గళంగా చెప్పడం జరిగింది. బ్రహ్మవిద్యా ప్రతివాదనను చేతిలో అమలకం (ఉపరికాదు) వంటి శ్లోకాలను ఈతడు చెప్పటతో

భగవత్పాదములకి సాస్తామలకాచార్యుని పేరు పెట్టారు.

బదిరికావని పీఠాధిపతులు త్రోటకాచార్యులు. తొలుత ఆనందగిరి కామవారి. మందముద్ది, ఏల మట్లాడినా ఆదర్శ నవ్వేవారు గురుశ్రావణేస్తూ తుంగభద్రలో దోవతులు ఉతు కుతూ పున్నాడు. గురువులు ప్రపంచం ప్రారంభిస్తూ గిరి ఇంకా రాలేదా! అని అడగడం శిష్యులందరూ అతడెందుకు లెడి మందుడు మాకు పాఠం ప్రారంభించండి అనడంతో భగవత్పా దులు వాల్మీకింతో అతణ్ణి కరుణించేసరికి అప్పటిరప్పుడు ఆకువుగా త్రోటక వృత్తంలో శ్లోకాలు దారావాహికంగా చెప్ప డంతో అతనికి త్రోటకాచార్యునిగా ప్రసిద్ధి ఏర్పడింది ఈ మట్ట 'మప్పుడే పద్మపాదులు "మూకంవరోతి వాచాలం" అన్న శ్లోకాన్ని చెప్పడం జరిగిందంటారు.

అపారమైన సంస్కృత వాఙ్మయంలో అసంఖ్యాక కవు లలో ఇంకా ఇలాంటి పుట్టుపేర్లు, పెట్టుపేర్లు గలవారు చాలా చాలా వుంటారు ఏవో కొందరి ప్రసిద్ధ కవుల నామాలు ఉప నామాలచే ముచ్చటించడం జరిగింది. ఆంధ్రవాఙ్మయంలో కూడా పూర్వ కవుల పేర్లను మరోసారి పరిశీలిద్దాం.

'జయంతి తే సుకృతినః రససిద్ధాః కవీశ్వరాః ।

నాస్తి యేషాం యశః కామ జరామరణజంభయం ఇతిశమ్'॥

డా॥ ఎ. గోసాలరావు, ఎం. ఏ పి హెచ్. డి.

ఓడర్ డిపార్ట్మెంట్ ఆఫ్ తెలుగు,

ఎం. ఆర్. గవర్నమెంట్ సంస్కృత కాలేజి,

విజయనగరం - 531 202.

ఉత్తమ సాహిత్యం కోసం

సమాలోచన

చదవండి! చదివించండి!

జాషువా గద్బిలం - దళితుని ఆవేదన.

పి. వి. వి. ఎన్. ఎస్. మూర్తి

ఆధునిక తెలుగు సాహిత్యములో అగ్రగణ్యుడైన కవి శ్రీ గుట్టా జాషువా. జాషువాపేరు పినగానే గద్బిలం, పిరదొడ్డి. ఖండరావులు గుర్తుకు వస్తాయి. సంస్కృతంలో కాళిదాసు రచించిన మేఘసందేశము, తెలుగులో విశ్వనాథ సత్యనారాయణ గారి శశిమానము కోపలో రచింపబడిన మరో కావ్యము శ్రీ జాషువాగారి "గద్బిలము" కాని ఆ రెండింటికి దీనికి చాలా వ్యత్యాసమున్నది. కాళిదాసు, విశ్వనాథగార్లు ఒక విరహవేదనను సందేశముగా పంపిరారు. కాని ఇందలి సందేశము కవిగారు చెప్పినట్లు తుక శుక నుదుకి వ్రాశు సందేశముతో కూడుకొన్న కరుణాసము సందేశమును పంపువాడు జీదానల పీడితుడగు దీన దళితుడు.

"నాడు కన్నీటికడ సమన్వయము చేయ నార్థహృదయంబు చూడ కొంత వనరంబు" అని ఇతడు వాపోవును. కులీ నులగు రాజులకు వలె హంసములు, చిలుకలు మున్నగు ఉత్తమ పక్షిచూరలు ఇతనికి చిక్కట అసంబంధము. కావున నిట్టడుల జీర్ణ కుటీరములో నిరంతరము దర్శనమిచ్చు గద్బిలము ఇతనికి సందేశహారిగా కవి ఎన్నుకొనెను ఆ దళితుడు పూసవయస్సులో వలస పోయిన చక్కని తెల్ల కైతకున్ బ్రాపకమిచ్చినట్టి రఘు నాథ స్మృతాలకు దేలియున్న తంజాపురి మండలమువాడు. పరమ దురిత్రుడు నీతిమంతుడు, బొక్కెడు బువ్వతో కిష్టము లను మర్చిపోవు జీదానల దగ్ధమూర్తి. తన కావ్యమునకు ఇట్టి వానినే నాయకునిగా ఎన్నుకొనుట కవి ఆశయము అట్టి అశ యము కలుగుటకు ఆ ధీనుని ధీన చరిత్రయే కారణము.

"వాడు చెమటొడ్చి ప్రపంచమునకు భోజనము పెట్టు కాని వానికి టుక్తిలేదు." "ప్రాకృతనందైన ధర్మదేవతకు కూడా నుతిపెడు జప్పుగలదు వీడున్న చోట." ఇట్లు ఆ ధీనునిచరిత్ర

చిత్రించుటలో కవి చూపిన ప్రతిభ అసామాన్యము. “వాని నుద్ధరించు భగవంతుడే లేడు/మనుజుడెట్లు వానిగనికరించు” అని రెండు పద్య పాదములలో తమతోటి మానవుడగు ఆ దళితునికి సోదర జనముచేయు అపకృతిని ఉన్నది ఉన్నట్లుగా చిత్రించినాడు. వాడు చేసిన పాపమేమిటో వానికి తెలియదు. ఎంత దీనుడు : ఎంత దయనీయుడు : అతడు కారణమెరుగక అనవసర కష్టము లొందుచున్నాడు ఇది సోదర మానవులు అర నిపై జూపిన అత్యంత పూతుకం. మేడలలో ధగధగమును దీప కా. తులలో తమ కోరిక మేరకు భోజన పదార్థములతో ఎందరో భోజనములు అనుభవించుచుండగా “ఇనుప గజ్జెల తల్లి తండ్రిని కత్తంబునాహరించి జీవనము చేయుచున్నది అందొక్క యాడైనదే కాదు దీనుదేహుడు కులహీనుడు కూడా” “కనరి బుకొట్టు నానీ గాలిసో / నాల్గ పడగల హైందవ నాగరాజు” ఆ దళితుని చూచినను, గాలి సోకినను నాలుగు పడగల హైందవ నాగరాజు కనరి బుకొట్టును. హైందవమతము విషఫూరిత మగు నాగరాజు. ఇచ్చట నాల్గ పడగల హైందవ నాగరాజు అనగా చతుర్వర్ణములని పాఠకుని ఆలోచనకు శబ్దకమానయ వర్ణ భేదములు చిత్రించి హైందవ మత శాసకులు దళితులనెంత నికృష్ట దళలో నీక్షించుచున్నారో ఇందు సహజ పద్ధతుగా నిరూపితమైంది. హీన కులమున పుట్టిన తన సంతానమును వర్ణ భేద రాక్షసికి అప్పగించి వారిని కూడా దీనాతి దీనులుగా, పుట్టు బానిసలుగా చేసి ఈ యభాతమందె త్రోయవలెనని అతడు బ్రహ్మచర్య దీక్షపట్టెనాడు.

వైవాహిక వాంఛలమీద ఆనాదరణమునరాదు. అతనికి మానవ సహజమగు ప్రేమానురాగ, భోగ సుఖ కోరికలులపు అయినను నెవరేని కోరికలు కోరుటకన్న సుఖమునకు దూరుడై తన కుటుంబమును కూడా దుఃఖమున ముంచవలచిన వాడుకాదు. అతడు త్రాగుటకు ఉన్నదొక్క గంజి మాత్రమే. ఈ గంజి త్రాగుటకే పిల్లలను కనవలయునా అని అతని ఆలోచన. నివాసగృహము చివికి జీర్ణించిన పూరిగుడిసె. గుడిసెలో ఆముదపు దీపము దివ్యదీపము లెచ్చటనుండి వచ్చును : వచ్చుట కతడు నిరుపేదకదా : ఈతని దౌత్యమునకు తోడుపడజాలినవి.

గుడ్లగూబలు. గబ్బిలములు. అతని గృహమున సాక్షాత్కరించిన గబ్బిలమును జూచి “నా గృహంబున వెదకుచున్నావేమి / దొకదిచ్చట నానందకిరణలవము” అని తన దుస్థితిని చెప్పి యివటకేల వచ్చితివని ప్రశ్నించి ఇది “అంటరాని వాడున్న నిష్కర్తగాము, హృదయ లేని లోకము నుమీ” అన్నమాటలు వాని దీనతా చూచకము. “సనాతన ధర్మదేనువులు పనికిన పాలు పేదలకు లభింపవు” “హైందవ పూజారులంత కుల భంగా లభింపనిచ్చవారా” ఇట్లని పుణ్య భారతదేశమున తమ తోడి హిందువుడగు ఆ దళితున్ని అగ్రజాతులమన్న జాత్య హంకారముచే అన్యాయమనక అనరాని, వినరాని పాట్లుపెట్టి గాలి సోకిన పాముల వలె బుసకొట్టుచు అతియిల్లులై యుత్తులు పన్ని కనురుచు. ఒక్కొక్కసారి కొట్టుచు మల మల మాడు చున్నను మనసిచ్చి హటాదక చూడక కుక్కలకన్న హేయ ముగా తలంచి ప్రవర్తించువారి దుశ్చేష్టలను తూర్పార నెత్తి పోసిన కవికి జేజేలా.

ఈ కావ్యమునందు ప్రతిచోటను దళితుని అత్యంత దీన చరిత్రయే ప్రతిబింబించుచుండును. పాఠకుల మనస్సు లెంత కలా కఠినములైనను ఈ కావ్యము చదువుచున్నప్పుడు కఠిని చలింపకమానవు. దీనికంతయు శక్తివంతమగు కైలియే కారణము. ఈ దళితుని కష్ట పరంపరలను చిన దుస్థితిని, తన గోడు స్వరమును కైలాసమునకు పోయి శివునకు తెచ్చుమన్ని ఎంతో ఆవేదనతో గబ్బిలాన్ని వేడుకొనుట “గబ్బిలం” కావ్య సారాంశము. కవి జాతీయత గలవాడు. కవిత్వా కైలి నిరంకుశ మైనది. సముత్తమ భావోద్ధిక్తతను గైకొన్న సంగతి సహృదయ, దరణీయ, దయనీయ దళితుని విషాద చరిత్రగాద. అన్నిటికన్నయు గల అసమాన సుభాఖండి “గబ్బిలము” గబ్బిలము చూడని పర్జనలే లేవు వెలుగురింపని విన్నూర్ని భావ ములే లేవు. అన్నిటికన్ని బంగారు శరీరాలు.

పి. వి. వి. ఎస్. ఎస్. ఘోర్తి. ఎం. ఎ.

పొట్టిలంక (వయా), కొండకుమరు పోస్ట్

ఐనవిల్లి మండలం

తూ॥ గో॥ జిల్లా - 538 211

(2 వ పేజీ తరువాయి)

కామ్యపదపులకన్న ప్రేమే ఎక్కువరా
ప్రేమించు సుఖముకై, ప్రేమించు ముక్తికై
ప్రేమించు ప్రేమకై, ఏమింక వలయురా.
(బసవరాజు అప్పారావు ప్రేమతత్వము)

ఇది అనాటి భావకవుల మతము వేదుల కూడా ఆ ప్రవాహము వెంట కొట్టుకొని పోయినవాడే ఈ ప్రేమ విశ్వమానవ ప్రేమకో, రాజకీయ స్వాతంత్ర్య వాంఛకో, అధ్యాత్మికముక్తి కాంక్షకో సంకేతమో, ప్రతీకో అని కొందరుచెప్పి వేదాంత అంతరార్థాలు వినటానికి ఇంపుగానే ఉంటవిగాని, నమ్మటానికి కష్టంగా ఉంటుంది.

చిత్రమేమంటే, తర్వాత తర్వాత ప్రణయానికే పట్టం కట్టి, తీయని విహవేదనలకే తపించిన వేదులవారి 'మూనిషా దగీతం' కూడు, గుడ్డ కొరికైన ఏడుపులో నుండే పుట్టింక, దుర్బర దారిద్ర్యంలో, రాజమండ్రులో వారాలు చేసుకుంటూ ఉడుపుకొంటూండే రోజుల్లో, రెండు, మూడు రోజులు పస్తులుండవలసిరావటంతో, ఆ ప్రయత్నంగా ఈ పద్యం వెలువడిందట

'బంధువులను బాసి, పరదేశవాసినె
కూడులేక, మొలను గుడ్డలేక,
విద్యనేర్వగనేల : వెతలు పొందగనేల :
మరణమైనరాదె మ్రందుటకును '

ఇలా ఏడుపుతో కవిత్వం ప్రారంభమైందేమో, ఆ తర్వాత అయిన ఏడుపుగొట్టు కవిగానే ప్రసిద్ధుడైనాడు.

కృష్ణశాస్త్రికి ఉన్నదని శ్రీ శ్రీ చెప్పిన 'చారుషేదనా రోగం' వేదులకు కూడా ఉన్నది. కృష్ణ శాస్త్రిని గురించి తిలక్ అన్నమాటలు.

'మల్లెపూలమీద పరుంటాడు,
మంచిగిండం పూసుకుంటాడు,
మరెందుకు ఏడుస్తాడు :
మంచివాడు,

మంత్రనగరానికి వెళ్ళి వచ్చినవాడు,
మమరసం చేదంటాడు,
వధ్యశాలమీద విరహగీతం రాస్తాడు. '

ఈ మాటల్లోని తొలిభాగం కాకపోయినా, మలిభాగం వేదులకూ పరిస్తుంది

ఈ విషయం కేవలం నిష్కారణం కాదు. భావకవికి జీవితంలో ఏవో తీరని, తనకే సరిగా తెలియని, అసంతృప్తి ఉన్నది. ఆ మాటకు వస్తే, ఎవరో జీవన్ముక్తులైన ఆవరూత లకు తప్పిస్తే, సాధారణ మానవులమైన మనలో ఏదో ఒక అసంతృప్తి అనేది లేకుండా పూర్ణకాములైన వారెవరు చెప్పండి. ప్రేమించిన ప్రియుడో, ప్రియురాలో దొరకలేదనో, మన యోగ్యతకు తగిన స్థానమానాలు మనకు సమాజంలో లభించటం లేదనో, మనకంటే తక్కువ యోగ్యతలు గలవాళ్ళకు మనకంటే అధికమైన స్థానమానాలు దొరుకుతున్నవనో మదేవో సవాలక్ష కాఁజాలూ, జీవితంలో అసంతృప్తి కి, జనన మరణ విషమ ఉక్తిలో చిక్కుకున్న జీవుడికి కర్మబంధ విముక్తి లభించే శాస్త్రతాఖండ పరిపూర్ణత్వంలో లీనమయ్యే వరకు ఈ అసంతృప్తి తప్పదు. కాని అలాగని మనం సర్వదా, సర్వత్ర ఏడుపుగొట్టు మొగం వేసుకొని తిరగం, మొలలోతు అసంతృప్తిలో మోకాలులోతో, చీలమండలలోతో సంతృప్తి కూడా మనకు జీవితంలో ఉండటానే మనం బ్రతక గలుగుతున్నాం. లేదపోతే ఎప్పుడో ఆత్మహత్య చేసుకొని ఉండేవాళ్ళం. అప్పుడు ఆత్మల దగ్గర ఓదార్పు కోసం మన అసంతృప్తిని వెళ్ళదోసుకొన్నా, సాధారణంగా, ఉన్న ఆ కొద్దిపాటి అసంతృప్తి నే మొగానికి పులుముకొని, వాస్తవంగా ఉన్నదాని కంటే మరింత అందంగా, ఆకర్షకంగా, సుఖంగా, సంతోషంగా ఉన్నట్టు కనిపించటానికే ప్రయత్నిస్తుంటాం.

భావకులు కూడా, నిజజీవితాల్లో మనలాగే సంచరిస్తుంటారు కానీ తీరా, కవిత్వం వ్రాయటానికి పూనుకొనేటప్పటికి తెలిచి వాళ్ళకు విషాదపు పూసకేమే పస్తుంది. ఏడుపుగొట్టు కవిత్వమే ఎక్కువగా వ్రాస్తారు. ఐతే, సంగీతం వచ్చినమ్య ఏడి

చినా వినటానికి ఇంపుగానే ఉంటుందట. సత్యభామ పీటపై బాల పల్లవగ్రాస కషాయకంఠ కలకలవధూకల కాకిరీ ధ్వనితో శ్రావ్యంగా ఉన్నదట.

ఈ రోదన ప్రస్థానానికి కృష్ణశాస్త్రి కీషపేశల సుధామ యోక్తుల పెద్దనగారైతే, వేదుల ముద్దుపాకుల ముక్కు తిమ్మన్నగారు.

విష్కారణంగా కనిపించే ఈ పీడుపుకు కారణం వెదకటానికి ప్రయత్నిద్దాం.

సుఖీ సుఖాన ఉన్న కవిని చూచి ఒక చిన్నది చిగుసవ్వు నవ్వించట దానితో బహుకాల పరిచితులలాగ వాగ్ధ్వి తొలి చూపుల్లోనే ఏకమైపోయాడట అమె అదిగో తన భుజాబలంతో కరుణించిందట. అతడు పులకిత హృదయుడై ఉప్పొంగిపోయాడట (నిష్క్రూతి). అంతలోనే ఏమైందో ఏమో, అమె అదిగిని బయటికి నెట్టివేసి, గృహ కవాటాన్నీ, హృదయ కవాటాన్నీ బిగించివేసిందట. బయటికి నెట్టివేసి, గృహ కవాటాన్నీ, హృదయ కవాటాన్నీ బిగించివేసిందట అమె ప్రతిటి చింతా కృత్రిమప్రేమ అని అతడు తెలుసుకొన్నాడట (ప్రతీకాంక్ష) ఐనా అమె వ్యామోహాన్నుండి బయటపడలేక, తనను ప్రేమించేవారిని తిరస్కరించి, తనను తిరస్కరిస్తున్న అమె అనుగ్రహం కోసం కాలగ్లాడుతాడు (నిరసనము) అమె చినిగిరిందట. అతడు తనలోనే మూలుగుకొంటాడు. హృదయమున్నంతవరకు ద్రుతికి యున్నంత వరకు ఎడిస్తూ బ్రతకటానికే నిశ్చయించుకొంటాడు. (అశాంతి) గుండెలుకొట్టకోగా ఏడ్చుకొంటూ ఉంటాడు (దీపావళినాడు)

సంగ్రహంగా ఇదీ ఈ దురదృష్ట ప్రేమికుడి ప్రణయ గాథ. ప్రణందార కథలన్నీ ఒకే మూసలో పోసినవే అన్నట్టుగా దాదాపు భావకవులందరి ఏడుపు కథలు కొంచెం హెచ్చుచిగుగా ఇదే చట్రంలో ఇమిడి పోయేవే ఏమైనా ఈ విరహపు పేడుపు ప్రణంద నాయికలకే చెల్లిందిగాని. నాయకులెవరూ ఏడ్చిపోట్ల ఎరగం. అజాడు, రాముడు ప్రయాతియోగనికై కోకిలచాలేగాని ప్రయా విరహానికికాదు. అప్పుడది కరుణయే అవుతుంది గని

విప్రలంభంకాదు. ప్రియుడు తనను చిన్న చూచాడని నాయిక ఖండితో, కలహాంఘరితో కావటమే మనకు తెలుసుగాని. ప్రియు రారితేత తిరస్కృతుడనై నని ఏడవటం భావకవులకే చెల్లింది.

మరో సంగతేమంటే, భావకవులందరూ ఊహా ప్రేయ పితో ఊరేగినవారే. వారి ప్రణయానికి అలంబనమయ్యేది. ఊహాప్రేయపి మాత్రమే వారి నిజజీవితాల్లోని భావ్యాలు. ఈ దేశంలోని అందరి భార్యలలాగనే వంటంటి పడకటింటికి మాత్రమే పనికిపస్తారు. మహా ఐతే, ఏ పూజో, ప్రళమో చేపేటప్పుడు, 'ధర్మపత్ని సమేతస్య మమ' అనుకొనేందుకూ, ఇతరుల పెళ్ళిళ్ళలో దంపతి తాంబూలాలు పుచ్చుకొనేందుకు మాత్రం అక్కరకు వస్తారు. కావ్యనాయికలు కాదగిన యోగ్యతలు వారిలో వారి భర్తలకు కనిపించవు (ఇందుకు నాయని, విశ్వనాథ కొంతవరకు అసవాద భూతులేమో.) ఈ భావకవుల భార్యలు తమ భర్తల ప్రణయ సైలాపాలనుచూచి వారు మరెక్కడో 'చిన్నిల్లు' ఏర్పరచుకొన్నారని అపోహపడి అల్లరి పెట్టకపోవటం వారి అదృష్టం. తమ భర్తలు పరకీయా శృంగా రం నడుపగలంతటి గ్రంథసాంగులు కారని ఆ ఆమాయక కల్లాళ్ళు నమ్మి ఉంటారు.

ఈ భావకవులకు న్యాయం చెప్పాలంటే, వారి ఊహా ప్రేయసులు అసలు మానవకాంతలేకారు; దిగ్భ్రాంతస్వలు. అయితే దేవతలను కూడా మానవ స్వరూపంలో చిప్ప మరో విధంగా ఊహించుకోవటం మనకు - మానవులకు - చేతగానందున, ఈ కవులకూడా తమ దివ్యప్రేయసులను మానవ కాంతల రూపంలోనే ఊహించుకొని, వర్ణించుకొని సంకృప్తి చెందుతూ ఉంటారు. (కొందరి ఊహాప్రేయసులకు వస్త్రవిక ప్రకృతులు ఉంటే కూడా ఉండవచ్చు)

వేదులవారు కూడా ఒక ఊహాప్రేయపిని సృష్టించుకొన్నారు. ఐతే అమెకు ఊర్వశి అనో, మేనక అనో, శశిరేఖ అనో, సూర్యకాంతం అనో, పేరు పెటకుండా, అమెను అనామికగానే ఉండవిచ్చారు. అసలు ఈ ఊహాప్రేయసీ స్థానంలో పలు సందర్భాలలో - ముఖ్యంగా సంయోగ శృంగార సందర్భా

లలో నిలిచింది వారి ఇల్లాలే అని వారు తీవ్రతలో సన్నిహిత పరివయం కలవారి అంటారు. ఏమైనా ఆమె కవితాభావనా విలాపిని, నిత్య సైరంద్రి. స్వప్నలోరరాజ్ఞి అంతరంగ శాంతి దేవత, ఆకాశాంతరాళ పారిజాతం, తపఃకల్పవల్లి అమృతలక్ష్మి

‘ ఆమె మూడు కాలాల కల్యాణమునకు

అవతరించిన ఒక పవిత్రాను భావము.

ఆమె నా జన్మ పుణ్యపుణ్యములు పండి

ప్రాప్తమైన పద్మాసన, భాగ్యలక్ష్మి (ఆరాధన)

అంటారు. ఈమె కవిగారి కవితాకుమారియే అనటానికి ఆయన చేసిన వర్ణనలు, వాడిన రూపకాలు సమర్థకాలుగా ఉన్నవి. ఒక విధంగా చెప్పాలంటే, ఇది బ్రహ్మదేవుడు తానే సృష్టించుకొన్న వాగ్దేవతనే తనకు ప్రేయసిగా చేసుకోవటం లాంటిది అంటే, కవి తన కవిత్వపు ఇంపు సొంపులకు తానే మురిసిపోవట మన్న ముట.

‘ ఆమె పదసన్నిధాన, దివ్య స్థలాన

భక్తి నడచుడనై నిలబడిన యపుడు

తలపునకు వచ్చు నా పేదతనమునాకు (ఆరాధన)

అంటే ఎల్లలు లేని భావనను పరిమితార్థవంతములైన పదముల ద్వారావ్యక్తం చేయవలసి వచ్చినకవి. తన అసమర్థతను గుర్తించుకొన్న ఒక పెళ్లి అన్నట్టుగా ప్రపంచం పొందగలిగిన తీరుత్తమ కవిత్వం కూడా, కవి నిజ భావనకు నిరుపేదికు నీడపడింది గదా.

వేదుల కవిత్వం అంతా విరహ వేదనల వెచ్చని నిట్టూర్పులే కాదు సంయోగ సమ్మోహపు చల్లని పిల్లతెమ్మెరలు కూడా ఉన్నవి.

‘ నాగళమె సంయోగ వియోగ మురళి’ అంటాడు

వేదుల. ఆయన కవిత్యం ఆళా నిరాళల, సమ్మోద విషాదాల విరంతర ఘర్షణ ఆళపై కొన్నవేళ.

‘ రావనుకొందుగాని, అనురాగము ద్వారము మూయనీదు, దుః

‘ భావహమోనుగాని, భవదాదర పాత్రములందు వేషటా

షావళులూడ్వలేను, ఇటు నిరాళ మొకింత, ఒకింత యాళగా
క్రావణలక్ష్మినై నిరవజాలక యుంటిని వెళ్లనీ డలన్ ‘

అని వాసకసజ్జికా విరహోత్కాశావం పొందుతాడు. (ఇక్కడి ప్రీత్యభావనను గురించిన చర్చి ముందురానున్నది.)

ప్రపంచపు మనుగడ ఆళమీదనే ఆధారపడి ఉన్నది. ఆ ఆళ వ్యర్థం కాలేదు.

‘ ప్రకృతి సౌదపు దక్షిణ ద్వారమంత

తెరుచుకొని వచ్చి మనలనిర్వరనుగూడ

న్యూదుల పవమాన పగిసుళోర్మికలతోడ

బాధ లేకుండ బంధించివై చిరెవరొ ‘

ప్రణయపు చారితార్థ్యం సంయోగంలోనే ఉన్నది. కవి కూడా ప్రేయూరాలి సంయోగం కోసమే కలలు కట్టాడు.

“ మూడ విశ్వాస శృంఖలమ్ముల విదల్చి

వలపు కొగిటి ముడిపట్టు వడితిమేని

మన శరీర సుఖ స్పర్శమునకు నేటి

అణువణువు గూడ నవ జీవమనుభవించు

(యాత్ర) కల నిజమైంది.

‘ పొంగుచుదేరు తీరు వలపుల్ హృదయమ్మును ముట్టడింపగా
వంగి సుషుప్తి చే ముడుపువారిన నా కనుదొమ్ములన్ సుధా
లింగిత చుంబనమ్ముల చలింపగ జేసి, సుభోదయవ్యధా
భంగములన్ కలంతువు భవన్మృదురోద్భవసితానిలాహతిన్
ఈశ్వర శయ్యయందె నిదురించెగ మిర్చిమున్, పరస్పరా
ద్వైతసుఖానువర్తిని. కనద్దు జవల్లాల నన్ను బంధితున్
జేతువు నీవు, నేనపుడు నీ యమృతాసవయెల్ల త్రావుచున్
రాతిరినొక్క స్వప్నమధుర క్షణమట్టుల వెళ్ళబుచ్చుచున్ ‘

(పూర్ణిమా)

“ ఆ దృఢాశేషమున భేదమంతరించి

ఒక్క హృదయ మొక్క ప్రాణమైయున్నయపుడు

ప్రేయసీయనిప్రాణప్రియా యటంచు

పరికరించుకొంటిమి బాష్ప భాషణముల (ఒక క్షణము)

కాని ఆ స్వర్గం కాళ్యతం కాలేదు. కన్యకాకాతం
సుఖము పనరం దుఃఖమే కాన్త తోవా (ప్రేమ సందేశం).
మైమరిచినదేశ. ఏ ప్రణయాపరాధం చేశాడో ఏమో, ఆమె
అరిడిని ఒక్కసారిగా త్రోపివేస్తుంది.

ఎంత యుష్పొంగిపోయితి నంతకింత
కూలితినిదో మహాంధకారమునందు (నిష్క్రూతి)

తిరస్కార నరక కూపంలో పడిపోయిన కవి. పాపం,
చాలా దీనంగా—

నిత్య హంసారిరంసా వినిద్రుడై
భవనవాటికా ద్వారకావాటములను
తెరచుకొని ఓ అమృతశాంతి దివ్యశాంతి
....
ప్రేయసీ ఒక్కసారి చిచ్చేయమిటకు
....
వలపు తొలగిన ఈపాడు బ్రతుకు బరువు
ఈదృశీదృశ రేకిట్టు లేడు నన్ను
తృప్తికొన్న మృదుల బంధమున జేర్చి
+ ....

ప్రేయసీ, ప్రేయసీ, దయ సేయమిపుడె (అహోరము)
అని ప్రార్థిస్తాడు ఆమె కనికరించడు. రలుపు తెరిపిండు బా
కవి వెంటనే నిరాశోపహతుడు కాడు.

మనము దినసంద్యలము, కూడుకొనుచునుండు
యెరక్షణయెఱి ఛాయారోచిరు దయపీఠి.
అయినకీమాయె మనవియోగైవ్యకూలనె

ఒకప్పు ప్రేమ దేవతకు రేయంబవళ్ళు (ఒకక్షణము)
అని తనకు తానే ఓదార్పు చెప్పుకొంటాడు — ఆమె తిరిగి
దగ్గరికి తీసుందనే ఆశతో కొంత అమలిన శృంగారాన్ని
కూడా ప్రతిస్తాడు. వాచాఠాత ప్రణయోపాసనే తన
జీవిత లక్ష్యమంటాడు.

అలరునకు బోలె నా హృదయమునకును
జన్మమునకొక్కటే వికాసము చెలియ,
వలపు పెదజల్లి, సుఖదుఃఖములకు వెలిగ
ధాత్రి గర్భానగాంధు ఆత్మ ప్రశాంతి

వలచి నిను విసిగించినందులకు ఫలము
అమరణమేను ప్రేమ గాయకుడనగుదు,
నీవు మాత్రము పూల పెన్నెలల దేల
చైత్ర నృత్యోత్సవముల సలాపు కొనుము.

నా హృదయ రక్తమే, లలనా, విలాస
లాక్షగా, నీపదాల కలంకరింతు.

నీ వసంత కల్యాణైక నృత్యమందు
నన్ను మనసార గానమొనర్పనిమ్ము

“అభావే విరక్తిః” అన్నారు. ఈ విరక్తి, ఈ అమ
లిన శృంగారం ఎంతో సేపు నిరావశేపు ఆమె మనసు ఈ
కబుర్లతో కరుగక, కనికరించకపోయేసరికి నిరాశోపహతుడైన
ప్రేమ గాయకుడు అరునొక్క రాగపు కచేరి ప్రారంభిస్తాడు.

హృదయమున్నంత వరకు, నా ప్రేమ కాంత
బ్రదికియున్నంత వరకేడ్చి, బ్రదుకుచుంటు (అశాంతి)
అదురుపడిపోయి, మరణవాద్యములట్లు
గుండియల కొట్టుకొన ఏడ్చు కొనుచునుంటి

....
....

గాంతు విప్పక లోలోన కుమిలి, కుమిలి.

ఎంత ఏడ్చిన పగిలిపోదీ యెడంద (దీపావళినాడు)

“ఏడ్చే మగవాడిని నమ్మకూడదు” ఆమె సమ్మతమై
ఉంటుంది. రృప్తిగా ఏడవమంటుంది. వినోదంగా ఏటూ
ఉంటుంది. వేదుల ప్రకిటించే వేదన పరమ విషాద మధురంగా
ఉంటుంది.

వెచ్చని నా యెడంద వెయ్యెట్టి కలచినయట్లు, సూదులన్
గ్రుచ్చినయట్లు, కత్తి కొనగోసిన యట్లుల, చూర్ణచూర్ణ మౌ
మచ్చున రాలమోదినటు, మందెడు నిప్పున గార్చినట్లు, క
మొచ్చుర లాగినట్లు అనువిమేషమెదోస్మృతి లేచియే చెటున్.

(ప్రవాస)

నిరాశపహతుడైన జీవికి లోకమే తనను బహిష్కరిస్తున్నట్టు తోస్తుంది దానితో తానూ లోకాన్ని బహిష్కరిస్తానంటాడు. తనలాంటి సమయముఖితులనే వెదుక్కొంటాడు కన కష్టాలు చెప్పుకొనేందుకు. విషాదగ్రస్తుడైన కవికి జిలిబిలి పలుకుల కోకిలలూ, గోరువంకలూ, వన్నెలుచిన్నెల చిలుకలూ, సీతాకోక చిలుకలూ - ఇలాంటివి - ప్రేయసితో కలసికన్నుస్పృదు అనందాన్ని కలిగించినవి. ఇప్పుడు శత్రు వర్గంలో చేరిపోతవి. తనలాగే చీకటినే వెదుక్కొనే చిమ్మటలనే వెదుక్కొంటాడు. తన సొద వెళ్ళబోసు కొనేందుకు.

' మ్రొక్కిన కొలంది కాలితో త్రొక్కిపేయు
ఈ కఠిన లోకమెల్ల బహిష్కృతమ్ము ;
రండు చిమ్మటలార, ఈ రాత్రివేళ
నవలెనె పాడుకొనుమీరె నాకుసఖులు (దీపావళినాడు)

అని కీచుధ్వనులు చేపే చిమ్మటలలోనే ఆత్మీయులను వెదుక్కొంటాడు.

ఇప్పుడు ఈ విషాదాంత ప్రణయగాధకు వెనుక చెప్పు కొన్న కవితా రామినివరంగా అన్వయం చెప్పుకొంటే, కవి హృదయం ఇలా ఆర్తమవుతుంది.

ఒకానొక దుర్ముహూర్తాన, ఉన్నట్టుండి గుండెగొంతుక లోన కొట్టాడుకోవటం ప్రారంభిస్తుంది. ఆ బాధ ఒక కవితా రూపంగా బహిర్గతమవుతుంది. దానితో, అంతవరకు తనలో నిద్రాణమై ఉన్న కవితా శక్తిని కవి గుర్తిస్తాడు. ఇక కవితా రచనే తన జీవిత ద్యేయమను కొంటాడు. కవిత్వానికే అంకితమై పోతాడు కొన్ని రసవత్కావ్యాలో, ఖండికలో వ్రాస్తాడు కాని ఉన్నట్టుండి, ఒక్కోసారి ఎందుకో, ఆ కవితా విలాసిని మూలి బిగిస్తుంది. ఎంత గింజకొన్నా మాట పెగలదు. కవికి అంతరంగంలో చెప్పరాని బాధగా ఉంటుంది. ఆమె అతనితో దోబూచులాడుకొంటూ ఉంటుంది. అతడు ఆమె ఆగ్రహానుగ్రహాలకు అనుగుణంగా క్రుంగిపోతూ, పొంగిపోతూ ఉంటాడు. తన కవితలకు లోకం తనకు కనకాభిషేకం చెయ్యలేదని లోకం మీద ద్వేషం పెంచుకొంటాడు. సహృదయులైన

పాఠకులు, శ్రోతలకే తన కవితా గానం వినిపిస్తానంటాడు.

' న వినా విప్రలంభేన శృంగారః పుష్టి మశ్నుతే ' అన్న మాట కావ్య లోకంలోనూ నిజమే. వాస్తవిక జీవితాల్లో కూడా తాత్కాలిక విరహం ఒక Blessing in Disguise అనటం నిజమే. అలాగే ' సౌదగుండినందున ఎడిమెత్తనేతుం ' దన ఓమూ (బసవరాజు) నిజమే. కాని, అలాగని ఎవరూ విరహాన్ని సౌదనూ కావాలని కోరుకోరు - ఒక్క భావకవులు తప్ప.

' ప్రదిల తాప విదీర్ఘమై, బాష్పవారి
పదను వారిన యెద ప్రేమ పాడుకొనును;
కఱునం జీర్చి బోదె నీర్గట్టుకున్న
నారెటులనాటుకొనును కే దారమందు ' (ప్రేమ)

అందుకే భావకవి దుఃఖాన్నే వెదుక్కొంటూపోతాడు.

ప్రణయంతోపాటు భక్తినికూడా ఒక భావకవితా శాఖగా పేర్కొంటుంటారు. భావ కవుల్లో చాలా మంది భక్తి కవితలు వ్రాసినవారే అయితే వీరి భక్తి ప్రహ్లాదుడు చెప్పిన నవవిక భక్తులలో డేనిలోనూ చేరదు. ఇది మధురభక్తి అనే పదోరక మైన భక్తి ఉత్తర భారతంలో మీరాబాయి, దక్షిణ భారతంలో గోదాడేవీ ఈ భక్తి పంథకు ప్రధానంగా ఉదాహరణీయురాళ్ళు. ఐతే, భావకవుల్లో చాలా మంది పురుషులే. వీరు మధుర భక్తి మార్గాన్ని అనుసరించవలెనంటే, ముందుగావీరు స్త్రీలుగా మారి పోవాలి అదెంతపని గనక ! అనుకున్నంతలోనే వీరు భావనా లోకంలోనే అనుకోండి - స్త్రీలుగా మారిపోతారు. సుద్యుమ్నుడు అనే ఒక రాజు ఒకనెల పురుషుడుగాను, ఒకనెల స్త్రీగాను జీవిస్తుండేవాడట అలాగే భావకవులు కూడా ఒక కావ్యఖండికలో పురుషులుగా కనిపిస్తే, మరొకదానిలో స్త్రీలుగా ప్రత్యక్షమవుతుంటారు. ఇక వీరి ఆరాధ్యదైవం కూడా ఏ రాముడో, శివుడో వినాయకుడో, హనుమంతుడో కాదు కృష్ణుడే. అందులోనూ రుక్మిణీ కృష్ణుడో, సత్యా కృష్ణుడోకూడా కాదు. రాధాకృష్ణుడే. గోపీకృష్ణుడే. దాంపత్య శృంగారం కూడా ఒక శృంగారమేనా ! అని భావకవుల భావన కాగచ్చు. ' మేనత్తకొడుకు కూడా ఒక మెగుడేనా ' అన్నదిట ఒక వినోదం. అందుచేత, సీతారామ

య్యగా తప్ప మరో విధంగా ఉహించుకోవటానికే అవకాశ మివ్వని రానుదీని రామదాసుకూ, త్యాగయ్యకూ వదలి, వీరు జయదేవుడు, కేత్రయ్యల ఆడుగు జాడల్లోనే నడిచారు. కల పాలికా శృంగారానికి పట్టాభిషేకం చేసిన భావ కవిసామ్రాట్టు విశ్వనాథులూ కూడా శృంగారించింది. ప్రముఖ గీతం గోపికాగీతి లలో గోపాలకృష్ణుడి వలపు వరదలోనే కొట్టుకొని పోయారు. కృష్ణుడిని ఆలంబనం చేసుకున్నందున, దీనికి మధురశక్తి అనే మధురమైన పేరు పెట్టుకొన్నా. భావకవుల విషయంలో ఇది

కాల్పనిక శృంగారంలోని ఒక అవాంతర భేదమే.

పేదలకూడా కృష్ణనాయకిమైన వలపు గీతాల వ్రాశారు. తాము రాధగా మారిపోయి, గోపికగా మారిపోయి—

వజనపులకిత చంద్రా వ్రసనన్న
చాకుళారద యామినీ సమయమందు
పీచి పీచుల మధురలో వెలికి వెలికి
చేరికొంటిని బృందావనహారు నిన్ను.

క్రీస్తుత పురికి. ప యమునా స్రవంతి పొంగ
భావము చిగుర్చు పిల్లల గోవి నూది
వరవళం జేసినన్ను. గోపాలకృష్ణ.
ప్రేమ తనవర ఒక ముద్దు పెట్టికొనుము (రాధ)

పిగితి దిక్కుమలా గొంతు పెరిపాడు,
పిరోది ప్రణయరీతి తాండవమ్మాడు,
ఓ దివ్యగాయకా, ఓ ప్రాణచాయకా,
ఏది ఇంకొక్కమాచూడరా నీ మురళి (మురళి)

కృష్ణుడి మురళీగానంలాగే పేదల కవిత్వంకూడా ఎన్ని సార్లు విన్నా మరొసారి విచారనే ఉంటుంది. అయినలో శాశి రకంగా రోపించిన సౌందర్యం, సౌఖ్యమార్గం, నాజుకుతనం అయినవాటిలో అతిమాత్రంగా విప్పారాయి, వికసించాయి. గొతడికోకిల కూజితం వాసంత చూపంతికాసీవ పరభృతికా విరుతింపలే మధురం.

పేదల అభ్యుదయ కవికూడా అన్నాను. సద్యః పర

నిర్వృతి భావకవిత్వపు ప్రధానద్యేయమైతే, శివేపరక్షతి అభ్యుదయ కవిత్వపు ప్రధానద్యేయం. భావకవి అభ్యుదయకవి అయినప్పుడు, అరడచేపే ఉపదేశం కాంతాసమ్మతంగానే ఉంటుంది.

దేశభక్తివి భావకవికా కావలలో ఒకటిగా ఇవివరలో భావించేవారు. ఇటీవల ఆ అభిప్రాయంలో మార్పు వచ్చింది. నేను దేశభక్తి కవిత్వం అభ్యుదయ కవిత్వంలో అంతర్భు విస్తుందను కొంటున్నాను.

అభ్యుదయ కవిగా పేదల కవిత్వాద్యేయం దేశసేవా ప్రదోషమే అని భావించారు 'కాంక్ష' అనే కావ్యఖండిలో ఆయన ఒక పాఠ్యంలో తాదర్శ్యం చెంది, అత్యంత భోజనాని తన 'కాంక్ష' మ ప్రాటిచారు పప్పుం రాజుల ధనికుల విలాసాలకై తాను వినియోక్తం కాలేనంటుంది. దేవత్వా విగ్రహాల పూజకో, కామిషుణుల కైకాలంకరణకో వినియోక్తం కావటంకూడా తన కిష్టం లేనంటుంది.

'పీచపు దాస్యవృత్తి మననేరిని తూరత మార్పుకేక సే
వావరణమ్ము నందసుపు లర్పణ చేపినివారి పార్థివ
శ్రీ చెయవారు చోట. తదస్య గురువు వికసించి వాసల్
పీచు వాటిపోవగవలెన్ తదువత్త సమాధిస్మృతికన్ '
(కాంక్ష)

దేశసేవా కాంక్షను ఇంత రమణీయంగా, ఇంత సృహ! జీయంగా చెప్పిన కవి న భూతో న భవిష్యతి

పేదల భారతదేశాన్ని " జయము హిమగిరి మణికిరీటా జయము పింహళ పావపీరా జయగీతి " అని భాగోళి దృష్టి తోనే సుబోధించినా, ' దేశమంటే మట్టిరాదనీ, దేశమంటే మనుషులనీ ' గుర్తించినవాడు. అందుచేతనే " ప్రజల నెత్తు టితో క్రావ్యుళరిపియాడు " (ప్రార్థన) ప్రభువుల సొంతాన్ని " పీదల రక్త మాంసముల పెంపు కలిపించి దయా సువాప్తిద దరిదురై న ధనవంతుల పెద్దరికా " న్నీ (కాంక్ష) నిరపించాడు. " దీనిక విద్రాక్షిణ్యమున కిమ్ముడై ప్రగ్గు, కార్మిక ప్రజలయా క్రందనముల " ను (స్వప్నం) తన కిరింలో ప్రతిబింబం జేశాడు. (మిగతా వచ్చే సంచిలో)

